

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-336-40>

УДК 339.543+342

ГИРКА Ольга

Львівський торговельно-економічний університет

<https://orcid.org/0000-0002-4218-4034>

e-mail: olga.gyrka8@gmail.com

САПОЖНИК Дмитро

Львівський торговельно-економічний університет

<https://orcid.org/0000-0002-1125-8571>

e-mail: dimalv.ua@gmail.com

ТОВАРОЗНАВЧІ ЗНАННЯ В ПРОЦЕДУРАХ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТОВАРІВ У МИТНИХ ЦІЛЯХ

У статті розглянуті питання товарознавчої експертизи в митних цілях з огляду на основне завдання товарознавства по перевірці відповідності товарів вимогам технічної регламентації та стандартам якості, що є важливим для захисту інтересів споживачів і запобігання ввезенню небезпечних або неякісних товарів. Метою дослідження було дослідження ролі та важливості товарознавчих знань та товарознавчої науки в процедурах ідентифікації товарів у митних цілях та виконанні інших митних формальностей. Показано, що успіху в класифікації товарів зможуть досягти ті митні фахівці, які залучатимуть суміжні знання з галузі товарознавства та експертизи товарів. Під час використання Основних правил інтерпретації ТН ЗЕД особливо важливо володіти набором товарознавчих компетенцій, які передбачають доскональне знання сутності експортно-імпортних товарів. Зроблено висновок, що для ефективного державного регулювання експорту та імпорту товарів потрібні практичні розробки (методики, алгоритми, рекомендації тощо) з ідентифікації та контролю достовірності заявленого коду ТН ЗЕД. Під час їх розроблення, крім критеріїв класифікації, прийнятих у ТН ЗЕД (матеріал виготовлення, призначення, природа походження, глибина переробки тощо), необхідно враховувати комплексний критерій, що характеризує речовинну сутність товару та сукупність його споживчих властивостей.

Ключові слова: товарна номенклатура зовнішньоекономічної діяльності, класифікація товарів у митних цілях, митна класифікація, митне право, митна справа, митне законодавство.

GYRKA Olga, SAPOZHNIK Dmytro

L'viv University of Trade and Economics

COMMODITY KNOWLEDGE IN THE PROCEDURES FOR IDENTIFYING GOODS FOR CUSTOMS PURPOSES

The article deals with the issues of commodity expertise for customs purposes, taking into account the main task of commodity science to verify compliance of goods with the requirements of technical regulations and quality standards, which is important for protecting the interests of consumers and preventing the importation of dangerous or substandard goods. The purpose of the study was to investigate the role and importance of commodity knowledge and commodity science in the procedures for identifying goods for customs purposes and performing other customs formalities. It is shown that success in the classification of goods will be achieved by those customs specialists who will involve related knowledge in the field of commodity science and goods examination. When applying the Basic Rules for Interpretation of the HS, it is especially important to have a set of commodity expertise that provides for a thorough knowledge of the essence of export and import goods. The increase in the volume of trade, the emergence of goods with new properties and various combinations of them significantly complicate their adjustment to the established classification groups in the HS and the HS built on its basis. Difficulties arising from classification increase the need for the use of specialized knowledge (consultations, research, expertise). The need for customs control over the correctness of classification requires continuous improvement of the customs service's expert support system, financial costs for the purchase of equipment, development of special research methods, training of highly qualified personnel, etc. The author examines the structure of the HS and the principles of allocation of a separate group, position or subheading in the international nomenclatures for a product and the reasons for allocation of such HS groups as 21, 38, 63, 83, 96, since these groups contain a large number of different products regardless of their chemical composition, type of material, nature of origin. At the same time, customs statistics indirectly indicate the level of significance of such goods in the international market and are taken into account when revising the HS nomenclature and making changes to it every 5 years. The author concludes that effective state regulation of export and import of goods requires practical developments (methods, algorithms, recommendations, etc.) for identifying and controlling the accuracy of the declared HS code. When developing them, in addition to the classification criteria adopted in the HS (material of manufacture, purpose, nature of origin, depth of processing, etc.), it is necessary to take into account a comprehensive criterion characterizing the material essence of the goods and the totality of their consumer properties.

Keywords: commodity nomenclature of foreign economic activity, classification of goods for customs purposes, customs classification, customs law, customs business, customs legislation.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Митна справа є важливою сферою економічної діяльності, яка нерозривно пов'язана з міжнародною торгівлею. У світлі глобалізації та посилення економічної інтеграції між країнами, роль і завдання товарознавства в митній справі набувають особливої актуальності. Товарознавство відіграє ключову роль у забезпеченні безпеки товарного потоку, контролі якості та відповідності товарів, що імпортуються та експортуються, вимогам законодавства. Роль товарознавства в митному контролі охоплює забезпечення

безпеки та якості товарів, які ввозяться на територію країни. Одним із завдань товарознавства є перевірка відповідності товарів вимогам технічної регламентації та стандартам якості. Це важливо для захисту інтересів споживачів і запобігання ввезенню небезпечних або неякісних товарів.

Товарознавча експертиза дає змогу визначити відповідність товарів нормам і стандартам безпеки, здоров'я та довкілля. Це дає змогу уникнути можливих шкідливих наслідків для здоров'я споживачів і довкілля. Також товарознавство допомагає захистити ринок від надходження контрафактних товарів, підробленої продукції або товарів, які можуть становити загрозу безпеці.

В умовах нагальної потрібної радикальної реформи зовнішньоекономічної діяльності та необхідності спрощення митних операцій питання методичного забезпечення ідентифікації та класифікації товарів стоять досить гостро (як у учасників ЗЕД, так і у представників митних органів).

Усі товари при їх митному декларуванні підлягають класифікації за єдиною Товарною номенклатурою зовнішньоекономічної діяльності (далі – ТН ЗЕД). При цьому використовуються Основні правила інтерпретації, які є невід'ємною частиною цієї класифікаційної системи. Декларант заявляє код товару відповідно до ТН ЗЕД, а перевірку правильності класифікації здійснюють митні органи. У разі виявлення невірної класифікації митний орган ухвалює рішення щодо класифікації, яке може бути оскаржене в судовому порядку.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Товарознавство в митному контролі має на меті захист економічних і національних інтересів держави, забезпечення безпеки та здоров'я споживачів. Це важливий інструмент, який допомагає запобігти проникненню низькоякісних або небезпечних товарів на ринок, підтримує здорову конкуренцію та сприяє розвитку зовнішньоторговельних відносин. Сучасні методи і технології відіграють важливу роль у розвитку товарознавства в митній сфері. Вони допомагають оптимізувати процеси контролю та забезпечити більш ефективне виконання завдань. Однією з інновацій є використання комп'ютерних програм і спеціалізованих баз даних для автоматичної перевірки товарів на відповідність вимогам. Це дає змогу істотно скоротити час і зусилля, що витрачаються на ручну перевірку, і підвищити точність результатів.

Заради справедливості варто відзначити проблему нестачі кваліфікованих фахівців у галузі товарознавства в митних органах [1]. Використання нових технологій і методів аналізу вимагає спеціальних знань і навичок, які не завжди доступні співробітникам. Розвиток освітніх програм і підвищення кваліфікації фахівців може допомогти вирішити цю проблему [2]. Нині роль товарознавства в митній справі стає дедалі важливішою і значущою. Зі збільшенням обсягів міжнародної торгівлі та появою нових видів товарів, що потребують особливої уваги та експертизи, товарознавці стають незамінними фахівцями. Вони виконують низку завдань, включно з класифікацією товарів, оцінкою їх вартості, визначенням країни походження тощо. Однак розвиток товарознавства в митній справі продовжує стикатися з низкою викликів і перепон. Удосконалення технологій і розробка нових матеріалів вимагають постійного оновлення знань і методів аналізу товарознавців. Крім того, зростаючі обсяги товарообігу та складність валютних операцій створюють додаткові складнощі для експертів. Також виникають проблеми з підробками і контрафактною продукцією, які вимагають особливо уважного і ретельного дослідження.

Необхідно зазначити, що розвиток інформаційних технологій та автоматизація процесів у митній справі відкривають нові можливості для товарознавців [3]. Використання спеціалізованих програм і баз даних дає змогу скоротити час і ресурси, що витрачаються на проведення експертизи товарів. Також можливе використання нових методів та інструментів для виявлення підробок і контрафактної продукції.

Наразі на практиці склалася негативна судова практика митних органів. Однією з основних її причин є слабка методологічна та методична база, яка повинна забезпечити посадовій особі митних органів можливість здійснювати митний контроль на будь-якій його стадії оперативно та якісно. Ідентифікація товару та подальша його класифікація за ТН ЗЕД необхідна для встановлення відповідності відомостей, поданих у декларації на товар і в супровідних документах, тексту товарної позиції та товарної товарної позиції та товарної товарної позиції ТН ЗЕД, для виключення випадків підміни одного товару іншим.

Поняття «ідентифікація товарів у митних цілях» тривалий час викликає неоднозначне тлумачення серед дослідників і всіх зацікавлених осіб (експертів, учасників ЗЕД, посадових осіб митних органів та ін.). Це пов'язано з тим, що в чинному законодавстві це визначення не розкриває сутність ідентифікації товарів у митних цілях [4, 5]. Згідно з Митним кодексом України (далі – МКУ) під ідентифікацією розуміють «форму митного контролю, що здійснюється шляхом накладення пломб, печаток, нанесення цифрового, літерного та іншого маркування, ідентифікаційних знаків, проставлення штампів, узяття проб та зразків, опису товарів і транспортних засобів, складання креслень, виготовлення масштабних зображень, фотографій, ілюстрацій, використання товаросупровідної та іншої документації» [6].

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ СТАТТЯ

Очевидно, що ідентифікація товару – це встановлення його споживчих властивостей (призначення, матеріалу виготовлення, природи походження тощо) на підставі збігу наявних ознак.

Необхідність встановлення відповідності переміщуваного товару поданій на нього документації передбачає, що під «ідентифікацією товарів у митних цілях» слід розуміти «виявлення індивідуальних ознак товару для встановлення його приналежності до певного однорідного угруповання товарів у МКТП» [7]. Ідентифікація передуює ухваленню рішення щодо класифікації товару відповідно до ТН ЗЕД і необхідна для здійснення практично всіх митних операцій, у тому числі для цілей оподаткування, технічного регулювання, ведення статистики тощо.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті було дослідження ролі та важливості товарознавчих знань та товарознавчої науки в процедурах ідентифікації товарів у митних цілях та виконанні інших митних формальностей.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Питання класифікації товарів набувають пріоритетного характеру в системі професійних компетенцій митного фахівця, оскільки від того, наскільки грамотно проведено класифікацію товарів відповідно до ТН ЗЕД, багато в чому залежить правильність визначення ставки мита, яке підлягає сплаті, наведеного в Митному тарифі України [8]. Саме в цьому полягає фіскальна функція митних органів, спрямована на поповнення дохідної частини державного бюджету країни.

На думку експертів, успіху в класифікації товарів зможуть досягти ті митні фахівці, які залучатимуть суміжні знання з галузі товарознавства та експертизи товарів. Під час використання Основних правил інтерпретації (далі – ОП) ТН ЗЕД особливо важливо володіти набором товарознавчих компетенцій, які передбачають доскональне знання сутності експортно-імпортних товарів. Водночас зараз дедалі більше товарів піддається асортиментній фальсифікації, що неминуче позначається на економічному результаті роботи митних органів. Так, у практиці декларування існують товари групи «ризик» і товари групи «прикриття», які мають різний рівень стягнення митних платежів. Запобігти подібній практиці – пряме завдання митного фахівця. Усі ці питання тісно пов'язані з ТН ЗЕД МС, знання якої забезпечує правильну класифікацію товарів у митних цілях.

Розгляд проблем класифікації товарів для митних цілей є надзвичайно значущим для учасників зовнішньоекономічної діяльності, оскільки товарна номенклатура поряд із країною походження товару належить до числа чинників, що впливають на розмір митних платежів. Поряд із цим, тема класифікації товарів для митних цілей є однією з найактуальніших, оскільки більшість спорів з митними органами виникає саме на етапі підтвердження заявленого декларантом класифікаційного коду товару.

Рішення про класифікацію товару приймається самостійно декларантом або за дорученням декларанта митним представником. У разі виявлення митним органом як до випуску товару, так і після випуску товару його неправильної класифікації митний орган здійснює класифікацію товару і ухвалює рішення про класифікацію товару. Оскільки від коду ТН ЗЕД залежить розмір сплачуваних митних платежів, то більшість суперечок учасників зовнішньоекономічної діяльності з митними органами виникає саме за цією категорією справ, ба більше, їхня кількість з року в рік збільшується.

Проблеми митного контролю достовірності заявленого коду ТН ЗЕД виникають на етапі встановлення посадовою особою митних органів відповідності між відповідною товарною товарною позицією, що зазначається в 33 графі, та відомостями, зазначеними в 31 графі (опис товару) декларації на товар. Ця операція пов'язана з необхідністю застосування ОП під час пошуку відповідного місця для товару в структурі ТН ЗЕД. У випадках, коли не відомі ідентифікаційні ознаки (наприклад, склад і споживчі властивості) застосування цих правил не вирішує завдання однозначної класифікації. Використання недостатньої інформації про товар, неправомірне використання або, навпаки, ігнорування будь-якої ознаки (наприклад, матеріал виготовлення, призначення, глибина переробки тощо) часто створюють умови для помилкової класифікації товару за ТН ЗЕД.

Проблема полягає в тому, що збільшення потоків товарів з новими властивостями і нерозвиненість методологічного апарату їх ідентифікації значно ускладнюють процеси ухвалення рішення щодо класифікації учасником ЗЕД і здійснення митного контролю посадовою особою митних органів. Потреба в ідентифікації може виникнути як у рамках митного контролю, так і поза цими рамками, тобто до подання декларації на товар до митного органу. В останньому випадку дослідження товару проводять за ініціативою декларанта не в митних експертно-криміналістичних підрозділах, а в інших (недержавних) експертних організаціях. Метою їх є виявлення ознак, що вказують на приналежність товару до конкретного класифікаційного угруповання в ТН ЗЕД, необхідних для прийняття рішення щодо класифікації товару.

У рамках митного контролю у випадках, коли є підстава вважати, що товар класифіковано невірно і відсутні дані про його склад і властивості, проведення експертизи є єдиним способом вирішення завдань ідентифікації та класифікації товарів відповідно до ТН ЗЕД. При призначенні ідентифікаційної експертизи в митних цілях перед експертом ставляться конкретні запитання. Відповіді на них повинні допомогти посадовій особі митних органів прийняти рішення про підтвердження коду ТН ЗЕД або його коригування. При цьому окремо виявлені речові властивості товару ще не вказують на його місце в ТН ЗЕД. Для цього

необхідно встановити взаємозв'язок між його складом і властивостями, що проявляються, які зумовлюють його корисність і здатність задовольняти будь-яку конкретну потребу.

Важливо зазначити, що виявлення закономірностей розташування товарів у ТН ЗЕД з позиції пов'язування природних властивостей товару (що становлять предмет товарознавства та інших прикладних наук) із системою суспільних відносин (які складаються в процесі обміну і споживання і є предметом політичної економії) є новим і практично невивченим напрямом у науці.

На міжнародних ринках з'являються принципово нові товари або вже відомі, але з новими споживчими властивостями і речовим складом. Міжнародний обмін вимагає певної впорядкованості в товарних потоках із широким спектром споживчих властивостей. Нині в міжнародній торгівлі країн це досягається за допомогою приведення всього розмаїття товарів до однієї Гармонізованої системи опису та кодування товарів (далі – ГС), яка лежить в основі митних тарифів більшості розвинених країн.

Збільшення обсягів товарообігу, поява товарів з новими властивостями і різними їх комбінаціями значно ускладнюють приведення їх до усталених класифікаційних угруповань у ГС і побудованої на її основі ТН ЗЕД. Труднощі, що виникають при класифікації, збільшують масштаби потреб у використанні інституту спеціальних знань (консультацій, досліджень, експертизи). Необхідність митного контролю правильності класифікації вимагає постійного вдосконалення системи експертного забезпечення митної служби, фінансових витрат на придбання устаткування, розроблення спеціальних методик дослідження, підготовку висококваліфікованих кадрів тощо.

Виникає питання, яким чином можна мінімізувати державні витрати на проведення митних експертиз? Можливо, щоб зменшити кількість випадків застосування інституту спеціальних знань слід звернутися до класичного вчення про товар. До останніх років не було жодної фундаментальної праці, яка б висвітлювала питання ідентифікації та класифікації товарів у митних цілях. Лише останніми роками, з початком впровадження в практику нових можливостей прикладної математики та потужностей штучного інтелекту, з'явилася можливість аналізу та узагальнення величезної кількості статистичних спостережень, результати яких можна обробити лише за допомогою ІТ-технологій [9].

Однак, на наш погляд, не зовсім правильно стверджувати, що недостатня увага питанням вивчення можливості систематизації, кодування і класифікації товарів приділялася тільки через труднощі математичних обчислень. Безсумнівно, були й інші причини. Відомо, що матеріальну (природну) основу товару вивчає товарознавство. Ретельному аналізу можуть піддаватися численні фізичні, хімічні та ін. властивості (вага, склад, твердість, в'язкість, вологість тощо) товару, які в сукупності визначають його споживчі властивості та корисність. Для цього використовується сучасна вимірювальна техніка та широкий спектр методик дослідження.

Проте виявлені фізичні та хімічні характеристики нічого не говорять про соціальну значущість усіх цих властивостей і про ступінь задоволення потреб суспільства. Можна, наприклад, точно визначити фізичні характеристики будь-якого багатофункціонального пристрою (планшетного комп'ютера, мобільного телефону чи музичного центру) і водночас залишатися в невіданні щодо його суспільної корисності: наскільки він задовольняє сучасним потребам, яке місце посідає в низці інших моделей аналогічного призначення, якими є його якість і споживчі властивості.

Якщо для вимірювання окремих природних властивостей достатньо мати певну апаратуру, то для вимірювання іншої групи властивостей (зручності, гігієнічності, естетики) потрібен принципово інший підхід. Вивчення властивостей товару має здійснюватися на основі не тільки технічних наук, що включають товарознавство, метрологію, матеріалознавство та ін., а й суспільних і природничих наук, таких як економіка, психологія, анатомія, фізіологія, естетика тощо.

Теоретичне осмислення структури побудови ТН ЗЕД і принципів виділення для товару окремої групи, позиції або субпозиції в міжнародних номенклатурах проливає світло на причини виділення таких груп ТН ЗЕД, як 21, 38, 63, 83, 96. Ці групи містять велику кількість різноманітних товарів незалежно від їх хімічного складу, виду матеріалу, природи походження. У них зосереджені товари, що мають високі споживчі властивості. При цьому дані митної статистики побічно вказують на рівень значущості таких товарів на міжнародному ринку і враховуються під час перероблення номенклатури ГС і внесення до неї змін кожні 5 років.

У митних технологіях класифікується уречевлений бік товару, якому необхідно присвоїти митну назву (код ТН ЗЕД). Відповідно до нього до нього застосовуються заходи державного регулювання. Складність визначення коду ТН ЗЕД зумовлює велику кількість помилок класифікації, а отже, не дає змоги правильно використовувати інструменти державного регулювання. Наприклад, органічні спирти, перебуваючи в різних кількостях у складі інших товарів, можуть класифікуватись у більш ніж 100 товарних позиціях, а олія бутербродна залежно від складу може класифікуватись не тільки в різних позиціях, а й у різних групах ТН ЗЕД (04, 15, 21 групи).

Практика показала, що окремі методичні підходи можуть розвивати ОПІ ТН ЗЕД. Наприклад, першу частину правила 1 автори розуміють як обов'язкову необхідність складання «лінійки» з розділів і груп, до яких товар має якийсь стосунок. При її побудові беруть до уваги всі можливі напрями використання товару. Будується вона після відповідей на запитання: що це; з чого зроблено; для чого використовується;

готовий товар до використання чи його необхідно доопрацювати; це самостійно функціонуючий об'єкт чи частина чогось? чи однорідний це товар? яку роль відіграє його пакування; тощо.

Після відповіді на всі запитання опрацьовується зміст ТН ЗЕД і виокремлення номерів розділів і груп (у лінійку), де може перебувати товар (у складі іншого товару, у суміші тощо). Лише тільки після того, як буде побудовано «лінійку» (для зручності), можливе застосування другої частини правила 1, а для юридичних цілей досліджувати тексти товарних позицій і приміток до розділів і груп, які перебувають у «лінійці».

Правильне розуміння першої частини ОПІ 1 як необхідної процедури ідентифікації товару в митних цілях дає змогу уникнути помилок класифікації на найпершому і найголовнішому етапі контролю правильності класифікації товарів у митних цілях. Так, для контролю правильності класифікації заявленого декларантом вершкового масла (інгредієнтний склад: молочний жир – 60%, маргарин – 20%, вода – 20%), слід виявити сукупність основоположних характеристик об'єкта класифікації. В нашому випадку, основоположними характеристиками є відсотковий вміст молочного жиру, води і наявність інших жирів (рослинного або тваринного походження). Залежно від цих характеристик цей товар може класифікуватися в різних товарних розділах і групах у ТН ЗЕД. Призначення і склад переміщуваного вершкового масла відомі, тому слід поетапно застосовувати перше ОПІ. Після відповіді на всі поставлені запитання і дослідження змісту ТН ЗЕД, де зазначено найменування розділів і груп, виокремлюються номери всіх розділів і груп, до яких товар, що класифікується, може мати відношення тією чи іншою мірою: *I розділ, 04 група / III розділ, 15 група / IV розділ, 21 група*. Отриману «лінійку» аналізують. Спочатку досліджують примітки до розділів (I, III, IV) і груп (04, 15, 21). Якщо примітки до них не виключають ідентифікований товар із зазначеними споживчими властивостями, то досліджуються товарні позиції обраних груп. Вибір єдиної товарної позиції є юридично значущою дією на відміну від побудови «лінійки» з розділів і груп, яка будується тільки для зручності.

Для наведеного прикладу під час дослідження приміток до 04 та 15 груп наявні винятки (за вмістом молочного жиру), у 04 групі його повинно бути понад 80%, у 15 групі не більше 15%. Отже, залишається тільки 21 група, в якій є єдина товарна позиція 2106 – «харчові продукти, в іншому місці не поійменовані або не включені». Далі за допомогою шостого ОПІ визначається повний десятизначковий код товару відповідно до УКТ ЗЕД – 2106 90 980 4 «придатна для вживання в їжу суміш із тваринних або рослинних жирів». У нашому випадку інформація про хімічний склад товару є достатньою і правильне застосування ОПІ 1 дає змогу уникнути помилкової класифікації суміші з тваринних або рослинних жирів (товарна позиція 2106) під виглядом «вершкового масла» (товарна позиція 0505).

Наведене ілюструє той факт, що терміни, прийняті в ТН ЗЕД, часто розходяться з термінами, зазначеними в національних ДСТУ на продукцію, а також з комерційними та емпіричними назвами цих товарів.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Резюмуючи викладене вище, можна дійти висновку, що для ефективного державного регулювання експорту та імпорту товарів потрібні практичні розробки (методики, алгоритми, рекомендації тощо) з ідентифікації та контролю достовірності заявленого коду ТН ЗЕД. Під час їх розроблення, крім критеріїв класифікації, прийнятих у ТН ЗЕД (матеріал виготовлення, призначення, природа походження, глибина переробки тощо), необхідно враховувати комплексний критерій, що характеризує речовинну сутність товару та сукупність його споживчих властивостей. Це спостереження необхідно враховувати під час розроблення загальної методології та приватних методик ідентифікації та класифікації товарів відповідно до ТН ЗЕД.

Література

1. Василюшина О. В. Особливості професійного становлення майбутніх товарознавців митної справи *Директор школи, ліцею, гімназії. (Спеціальний тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору»)*. 2018. № 6. Кн. 2.Т IV (82). К.: Гнозис., С. 156-164. URL: <https://osvita.eeipsy.org/index.php/eeip/article/download/134/131>.
2. Русак Д. М. Практика митного регулювання в ЄС. К., 2023. – 300 с.
3. Liwen Ch, Yongfei M. Study of the Role of Customs in Global Supply Chain Management and Trade Security Based on the Authorized Economic Operator System. *Journal of Risk Analysis and Crisis Response*. 2015. 5. 87. <https://doi.org/10.2991/jrarc.2015.5.2.2>.
4. Сніжна В. Митні спори: добірка найважливішої судової практики 2023 року. Судова практика. *LIGAZAKON*. 5 січня 2024. URL. https://biz.ligazakon.net/analytics/224717_mitn-spori-dobrka-nayvazhlivsho-sudovo-praktiki-2023-roku.
5. Денисенко С. І., Ільченко О. В. Аналіз судової практики з питань визначення митної вартості в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2021. Том 32 (71). № 3. С. 29-33. <https://doi.org/10.32838/TNU-2707-0581/2021.3/06>

6. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI. Дата оновлення: 27.07.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
7. МКТП (12-2024). Міжнародна класифікація товарів і послуг для реєстрації знаків (Ніщська класифікація). URL: <https://nice.nipo.gov.ua/info/notes>.
8. Про Митний тариф України: Закон України № 584-VII від 02.07.2020 р., (ред. від 01.03.2024). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3553-20#Text>.
9. Kafando I. How can Customs better leverage emerging AI technologies for more sustainable and smarter operations? *World Customs Journal*. 2023. Vol. 14, N. 2. Pp. 143-156. URL: [https://worldcustomsjournal.org/Archives/Volume%2014%2C%20Number%202%20\(Oct%202020\)/1902%2001%20WCJ%20v14n2%20Kafondo.pdf?_t=1603239884](https://worldcustomsjournal.org/Archives/Volume%2014%2C%20Number%202%20(Oct%202020)/1902%2001%20WCJ%20v14n2%20Kafondo.pdf?_t=1603239884).

References

1. Василичина О. В. (2018), Особливості професійного становлення майбутніх товарознавців митної справи *Директор школи, ліцею, гімназії. (Спеціальний тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору»)*, № 6. Кн.. 2.Т IV (82). К.: Гнозис., С. 156-164. URL: <https://osvita.eeipsy.org/index.php/ceip/article/download/134/131>.
2. Русак Д. М. (2023), Практика митного регулювання в ЄС. К., – 300 с.
3. Liwen Ch, Yongfei M. (2015), Study of the Role of Customs in Global Supply Chain Management and Trade Security Based on the Authorized Economic Operator System. *Journal of Risk Analysis and Crisis Response*. 5. 87. <https://doi.org/10.2991/jrarc.2015.5.2.2>.
4. Сніжна В. (2024), Митні спори: добірка найважливішої судової практики 2023 року. Судова практика. *LIGAZAKON*. 5 січня. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/224717_mitn-spori-dobrka-nayvazhlyvsho-sudovo-praktiki-2023-roku.
5. Денисенко С. І., Ільченко О. В. (2021), Аналіз судової практики з питань визначення митної вартості в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. Том 32 (71). № 3. С. 29-33. DOI <https://doi.org/10.32838/TNU-2707-0581/2021.3/06>.
6. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI. Дата оновлення: 27.07.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
7. МКТП (12-2024). Міжнародна класифікація товарів і послуг для реєстрації знаків (Ніщська класифікація). URL: <https://nice.nipo.gov.ua/info/notes>.
8. Kafando I. (2023), How can Customs better leverage emerging AI technologies for more sustainable and smarter operations? *World Customs Journal*. Vol. 14, N. 2. Pp. 143-156. URL: [https://worldcustomsjournal.org/Archives/Volume%2014%2C%20Number%202%20\(Oct%202020\)/1902%2001%20WCJ%20v14n2%20Kafondo.pdf?_t=1603239884](https://worldcustomsjournal.org/Archives/Volume%2014%2C%20Number%202%20(Oct%202020)/1902%2001%20WCJ%20v14n2%20Kafondo.pdf?_t=1603239884)